

40.

Összefoglaló jelentés a temesvári eseményekről

*Temesvár, 1956. november*⁵¹

A Román Munkáspárt Temesvár Tartományi Bizottsága

A magyarországi események hatására, a diákok közé beburakodott ellenséges elemek kihasználták indokolt elégedetlenségüket, és alkalmas talajt találva közöttük (az Ifjúmunkás Szövetség szerveinek gyenge politikai befolyása miatt), pártunk és államunk elleni akciók szervezését kezdték meg. A magyarországi események feldolgozásával foglalkozó gyűlések tájékoztatói alkalmával ellenséges elemek megpróbálták megváltoztatni ezekben a gyűléseknek a jellegét, uszítottak pártunk politikája ellen, és felhasználták az alkalmat provokatív akcióik előkészítésére. Így magyarázható az a tény, hogy a Mechanika Kar V. évfolyamos gyűlésén egyesek rosszindulatúan arra mutattak rá, hogy azért nincsenek bentlakások, mert szovjet csapatok állomásoznak Temesváron, és kérték a szovjet csapatok visszavonását. Hasonlóképpen, a Mechanika Kar IV. évfolyamos gyűlésén felvetették az urániumérc kiaknázásának kérdését, a szovjet szakemberek távozását kérték, és azt, hogy tiltsák meg ennek az ércnek a szovjet kitermelését, más évfolyamokon pedig azt kérték, hogy az orosz nyelvet és a marxizmus-leninizmust vegyék ki a tantervből. Erre a következtetésre csak akkor jutottunk el, mikor már lezajlottak a provokatív cselekedetek. Előtte nem ismertük fel, hogy a feltett kérdések, a tájékoztatatlanság és a beszélgetések formájában felvetett problémák célja egy, az elkövetkezendő akciók végrehajtására nézve kedvező légkör megteremtése a diákok között. A provokáció előkészítése abból is kiderül, hogy egyes csoportos gyűléseken azt kérték: a tájékoztatásokat évfolyamonkénti gyűlések keretében tartsák, azzal a céllal, hogy ott nagyobb létszámú diákságot lázítsanak, akik az ő oldalukra állhatnak. Így, az előkészítés nyomán, 1956. október 30-án ellenséges elemeknek sikerült megszervezni egy provokatív gyűlést a Mechanika Karon. Ebből a célból a mozgósítás különféle módszereit használták: képviselők küldése más tanszékekre, az osztálytermek tábláira és a padlózatára irkált hamis hirdetések arról, hogy a miniszter beszélni akar a diákokkal, hogy egy táncmulatsággal végződő konferenciát szerveznek, hogy vetíteni fogják a „Holnap minden véget ér” [című filmet], hogy felmentést kapnak az órákról és a szemináriumokról való hiányzás alól, azzal az ürüggyel, hogy IMSZ- és pártgyűlések lesznek. Ezekkel a módszerekkel mintegy ezer diákot sikerült a felforgató gyűlésre vonzani. A gyűlésen a[z elhangzott] beszédek már kezdettől provokatívak voltak. Ellenséges elemek, bukott, kizárt, elmaradt vizsgákkal rendelkező diákok a párt politikája, a Szovjetunió és a népi demokratikus államunk elleni támadásba lendültek. A felsorolt problémák közül a következőket említjük:

A Szovjetuniót rágalmazva kérték a szovjet csapatok Temesvárról való kivonását, eléggé hazafinak tartva magukat ahhoz, hogy megvédjék saját országukat, és

⁵¹ Pontos dátum nem szerepel, de a jelentés 1956. november 12. után néhány nappal íródott.

azt kifogásolták, hogy a szovjet csapatok jelenléte miatt nincsenek számukra megfelelő ellátási és lakhatási körülmények, rágalmazták a Szovjetunióval való kereskedelmi kapcsolatainkat, mondván, hogy Németországból és Olaszországból jobb és olcsóbb személygépkocsit lehet vásárolni. Emellett kérték annak megtiltását, hogy szovjet szakemberek dolgozzanak a mi urániumtelepeinken. Kérték a Szovjetunióba irányuló urániumkivitel leállítását, mondván: „Mi is képesek vagyunk ennek az anyagnak a feldolgozására.”

Szóbakerültek a párt és állam politikájával szemben nyilvánvalóan ellenséges problémák: „A párt és a kormány nemtörődömsége a dolgozók és parasztnak életszínvonalával szemben.” Hasonlóképp kérték a munkanormák felülvizsgálását, a dolgozók bérének felemelését, és az állambiztonsági hivatal alkalmazottai fizetésének csökkentését, valamint a beszolgáltatási rendszer megszüntetését. Rámutattak, hogy országunkban a személyi kultuszt nem szüntették meg a gyakorlatban, csak formálisan intézték el két-három újságcikkkel. Ezek a kijelentések bizonyítják a párt vezetése és a kormány elleni közvetlen támadást. Hazugnak nevezték hazánk sajtóját és rádióját, és kijelentették, hogy félrevezették őket a magyarországi eseményekkel kapcsolatban. Ezt azáltal bizonyították, hogy hallgatták az Amerika Hangja, a Szabad Európa, és más rádióadókat is. Hasonlóképpen kérték az orosz és marxizmus-leninizmus órák kiiktatását [a tantervből], mondván, hogy ez akadályozza a szakirányú felkészülésüket. A gyűlések ellenséges jellege bebizonyosodott azáltal is, hogy egy huligán diák egyperces néma csendet javasolt a Magyarországon elhunytakért, közösséget vállalva az ellenforradalmi eszmékkel.

A párt- és állami képviselőket – azok igyekezete ellenére, hogy a felvetett problémákat tisztázzák – fujjogással fogadták, ami még egyszer bizonyítja, hogy a gyűlés célja antidemokratikus volt, államunk és pártunk ellen irányult. Ez még abból is kiderült, hogy a tárgyalt indítvány államellenes, ellenforradalmi, idegen rádióadóktól ihletett problémákat tartalmazott, és előkészített szöveg volt. Ellenséges elemek arra vetemedtek, hogy ultimátumot szabtak a párt- és állami szerveknek, és abban az esetben, ha nem válaszolnának kedvezően, [kilátásba helyezték], hogy el fogják foglalni a *Steaua Roșie*⁵² szerkesztőségét, és utcai tüntetéseket rendeznek azért, hogy az állam elleni felkelésbe bevonják a lakosságot.

Miután az állami szervek intézkedéseket hoztak az akció szervezőinek elszigetelésére és megakadályozták, hogy a diákok a bentlakásokat elhagyják, a következő napokban más intézetekben az ellenséges személyeknek nagyszámú diákot sikerült mozgósítaniuk, és a Műgyetem lánybentlakása előtt tüntetést szerveztek, amelyben a fogvatartott társaik szabadlábra helyezését kérték. Hasonló jellegű megnyilvánulások (éhségsztrájk a diáktársaik lefogatása elleni tiltakozásul, az állami szervek elleni káromkodás és rágalmozás) fordultak elő a bentlakásban is, amelyet néhány kilépési tilalom alá helyezett diák szervezett. Ellenséges elemek szervezték ezeket az akciókat, és sok diákot sikerült saját oldalukra állítani, akik egyetértettek

52 Temesvár tartomány román nyelvű napilapja.

céljaikkal, amit a következő jelszavak használata bizonyít: ösztöndíjat mindenkinek tanulmányi feltételek és felső határ nélkül, nyilvános vizsgákat stb.

Ezen tüntetések felszámolására az Ifjómunkás Szövetség Tartományi Bizottsága a Román Munkáspárt Tartományi Bizottságának vezetésével és támogatásával egy sor intézkedést hozott:

1. Aktivista-csoportokat osztottak be a bentlakásokba és ott, ahol a diákokat fogvatartották, hogy megmagyarázzák nekik a hozott intézkedéseket, és leleplezzék megnyilvánulásaik provokatív jellegét. Arra bírták őket, hogy írjanak alá egy nyilatkozatot, amelyben elhatárolódnak az ellenséges elemektől. A tanórák újraindulásakor mindegyik évfolyamra aktivista-brigádöt küldtek (ezeket dolgozók, szülők, katonák alkották), akik szóba álltak a diákokkal, és megbélyegezték a huligán és államellenes megmozdulásokat.

2. Hasonlóképpen aktivistákat küldtek az Ifjómunkás Szövetség menzáiba, akik a szakszervezeti aktivistákkal együtt ellenőrizték a koszt minőségét, és bizonyos intézkedéseket hoztak a diákok ételmezésének javítására. Minden IMSZ-tag [ellenséges megmozdulásokon] való részvétele mértékének és okainak megállapítására az IMSZ Tartományi Bizottsága, a Tartományi Pártbizottságok részvételével és az IMSZ KV aktivista-csoportokat küldött minden évfolyam alapszervezetéhez, akik külön-külön elbeszélgettek a tagsággal. A 3.170 tag közül 3.015-tel sikerült beszélni, a többieket nem találták meg. Megállapították, hogy a 3.015 közül, akikkel beszélgettek, 2.819 diák vett részt a Mechanika Karon tartott provokatív gyűlésen, valamint a bentlakás előtti tüntetésen. Például a Mechanika Kar IV. évfolyamán tanuló 112 IMSZ-tag közül 81-en vettek részt a huligán akciókban, élükön az alapszervezet titkárával. Nagyszámban vettek részt [a megmozdulásokban] a Mechanika, az Építészeti- és a Kémia Karon aktív IMSZ-tagok is.

3. Az állami szervek 868 diákot tartóztattak le és különféle elkülönítő helyekre vittek, egy részük jelenleg is őrizetben van, [mert] vizsgálatok folynak [ügyükben]. Például a Mechanika Kar V. évfolyamos hallgatói közül 8 személyt tartanak fogva, mivel őket a provokatív akciók szervezőinek tartják.

A lefolytatott beszélgetésekből kiderült, hogy a diákok egy része, akik nem vettek részt a provokációkon, megbélyegzik társaikat és ellenük foglalnak állást, például az Agronómia Kar IV. évfolyama. A diákok nagy része azonban, főleg a Politechnika diákjai, a Pedagógiai Intézet III. és IV. évfolyama, az Orvosi Intézet II. évfolyama, köztük 306 IMSZ-tag fenntartják azon véleményüket, hogy a Mechanika Karon tartott gyűlésen felvetett úgynevezett „diákproblémák” jogosak, és nem hajlandók azt ellenséges provokációként elítélni. Jellemzőek a következő példák:

A Pedagógiai Intézet tanrendjéről az összes orosz órát letörölték, a Matematika-Fizika Kar IV. évfolyamának hálótermében a 9 diákból 7 vett részt a Mechanika Karon tartott gyűlésen, és hallgatták november 12-én a Szabad Európa rádiót. Olyan diákok, mint Cornelia Ionescu az Építészeti Kar II. évfolyamáról azt mondták, hogy ellenzik a szovjet csapatok hazánkban való állomásozását. Oswald Broch, a Mechanika Kar IV. éves diákja, aki a Politechnika IMSZ-alapszervezetének bizottsági tagja, azt

mondta, hogy a mi rádióadóink és újságjaink hazudnak, kifogásolta az uránmércek [kitermelésben] dolgozó szovjet szakértők jelenlétét, és rágalmazta országunknak a Szovjetunióval való kapcsolatait. Vagy pedig Remus Sitariu, a Matematika-Fizika Kar IV. évfolyamos hallgatója és Mircea Popovici, a Mechanika Kar IV. évfolyamos hallgatója, akik szerint elhibázott pártunk vidékpolitikája.

Közli Ioana Boca: 1956 – un an de ruptură. România între internaționalismul proletar și stalinismul antisovietic. București, 2001, Fundația Academia Civică, 388–392. p.

41.

Az RMP Politikai Bizottság ülésének jegyzőkönyve

Bukarest, 1956. november 13.

Az ülésen részt vesznek: Gheorghe Gheorghiu-Dej, Gheorghe Apostol, Emil Bodnăraș, Petre Borilă, Nicolae Ceaușescu, Iosif Chișinevschi, Chivu Stoica, Miron Constantinescu, Alexandru Drăghici, Mogyorós Sándor, Constantin Pîrvulescu, Dumitru Coliu, Leonte Răutu, Leontin Sălăjan és Ștefan Voitec elvtársak. Meghívott Fazekas János elvtárs. Az ülés 12 órakor kezdődik. Elnököl Gh. Gheorghiu-Dej elvtárs.

Napirend:

I. Rövid beszámoló a magyarországi események alkalmából Kolozs tartományban és a Magyar Autonóm Tartományban végzett pártmunka eredményeiről.

II. Rövid beszámoló a [hadsereg] Főparancsnoksága által hozott intézkedésekről.

III. Az Oktatási Minisztérium vezetésének megerősítéséről.

IV. A kötelező beszolgáltatás kérdéséről.

V. A járási pártbizottságok irányítása alatt álló városi pártbizottságok jogosítványainak kiszélesítéséről, és a párttagok és tagjelöltek nyilvántartásának a községi pártbizottságok általi vezetéséről.

VI. Folyó ügyek.

I. Miron Constantinescu elvt. a magyarországi események alkalmából a Kolozs tartományban folytatott pártmunka eredményeiről számol be, Fazekas János elvtárs pedig a Magyar Autonóm Tartományban folytatott pártmunka eredményeiről.⁵³

II. Alexandru Drăghici elvt. rövid beszámolót nyújt az RNK területén való teljes rend biztosításához szükséges intézkedések megtételével megbízott Főparancsnokság által hozott intézkedésekről. A tárgyalások nyomán az RMP Politikai Bizottsága az 1. és 2. pontokban felmerült kérdésekkel kapcsolatban a következő intézkedések megtételét jelöli ki:

a) Felhasználva azt a tapasztalatot és azokat a jó módszereket, amelyek Kolozs-, valamint a Magyar Autonóm Tartományban gyakorlati eredményeket hoztak, az

⁵³ Az RMP PB 1956. október 24-i ülésén úgy határozott, hogy az erdélyi és határmenti tartományokban Bukarestből kiküldött teljhatalmú megbízottak irányítsák a politikai munkát. Másnap Miron Constantinescu Kolozsvárra, Fazekas János Marosvásárhelyre utazott.